FEB 20 1922

Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 41. | Джерзи Сіті, Н. Дж., понеділок, 20. лютого, 1922. | VOL. XXX. | No. 41. | Jersey City, N. J., Monday, February 20, 1922. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

З МАЙНЕРСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ІНДІЯНОПОЛИС, 16. лютого. — З огляду на те, що верифікаційна комісія („креденшел коміті") опізнилася з видрукованнем свого рішення щодо правосильности мандатів делегатів, нинішне засіданне конвенції майнерської юнії Ді Юнайтид Майн Веркерс оф Америка відбулося зовсім спокійно. Через опізнене комісії прихильники Говата не могли починати боротьби проти Луиса.

Нинішне засіданне було посвячене передусім справі порозуміння межи майнерською юнією та юніями зелізничників. Головним бесідником про сей союз був президент юнії Луис, котрий й був тим, що сей союз придумав. Він заявив, що пропонований союз має бути оборонним союзом, а не зачіпним. Союзні організації мають виступати разом, кілько разів вороги зачіплять котрунебудь з них. Спільна акція опирається на спільности інтересів. Перша нагода того рода случиться на початку цвітня сього року, як вийде обовязуючий тепер контракт з властителями копалень. Юнія не хоче страйку. Вона робить все можливе, щоби йому запобігти. Вона хоче відбути конференції з представниками властителів і недопустити до страйку. Однак рівночасно вона стремить до запевнення майнерам заплати, вистарчаючої на прожиток.

Через цілий день, як ішли наради, прихильники Луиса та прихильники Говата аґітували серед делеґатів, приготовляючися до завзятої боротьби на другий день.

ФАРМЕРСЬКИЙ БЛЬОК ЛИШАЄТЬСЯ.

ВАШІНГТОН, 16. лютого. — Члени сенатового фармерського бльоку, котрий складається з ряду сенаторів без огляду на партійну приналежність, а котрий наробив немало клопоту урядови, лишається на далі. Таку заяву видали нині члени сього бльоку. З неї виходить, що зусилля уряду розбити його, скінчилися невдачою.

Головним ударом проти бльоку мало бути іменованне сенатора Кеніона, його предсідателя і організатора, на суддю. Показуєсь, що забранне старого провідника не забило бльоку; на місце Кеніона бльоком буде проводити сенатор Кепер, републиканець з Кензас.

НЕМА ПРОТОКОЛІВ З ДИПЛЬОМАТИЧНИХ РОЗМОВ.

ВАШИНГТОН, 16. лютого. — Коли в сенаті дебатовано над внесеннем сенатора Гичкака, щоби уряд, о скільки се можливо, предложив сенатови протоколи усіх розмов, переговорів та вступних умов, попереджаючих договір чотирох держав в справі Тихого Океану, сенатор Лодж заявив, що всі розмови були приватні і з них не осталися ніякі протоколи. Мимо сього сенат приняв резолюцію майже одноголосно.

СЕНАТ ВІДКИДАЄ ЗАКОНОПРОЄКТ ПРО ПОМІЧ БЕЗРОБІТНИМ.

ВАШІНГТОН, 16. лютого. — Сенат відослав назад до комітету праці внесений сенатором Кеніоном законопроект, котрий надає президентови Злучених Держав право приспішувати всякі публичні роботи, щоби в той спосіб помогти безробітним.

Бил відослано до комітету з поправкою сенатора Герисона з Мисисипі, після котрої закон немавби відноситися до праць коло поправи пристаний, реґуляції рік та наводнення піль. На думку Кеніона, ся поправка позбавляє законопроект просто усеї можности допогти безробітним, зогляду на те, що по принятгю поправки лишуться лише роботи коло поправи доріг та будови публичних будівель.

За принятгем законопроекта заявилися були найріжнійші організації по всему краю.

ВИЙМАЛИ ДИТИНІ ПРИШПИЛЬКУ З ЛЕГЕНІ.

До т. зв. джеферсонського шпиталю у Філадефії привезено з Вічіта, в стейті Канзас, десять-літну Луїзу Гофенстін, котра дня 20. грудня 1921. року ковтнула нехотячи пришпильку. Пять операцій робили дитині лікарі на Заході, і ніодна з операцій не вспіла добути пришпильки. З них лікарі могли лише зміркувати, що пришпилька, попавши у віддихові проводи, мандрує ними під впливом руху крови в напрямі до серця.

Філаделфійські лікарі зробили операцію за дві години. Операція була така легка, що навіть не вживали ніякого средства на спанне. Дитину обсервували (оглядали через кілька днів, а при операції спущено її у віддиховий провід бронхоскоп, себто інструмент до оглядання віддихового проводу, та щипчики до схоплювання дрібних предметів .За дві мінути з лівої легені добуто пришпильку. Лікарі кажуть, що легеня неушкоджена. Ще того самого дня щаслива дитина віджхала домів.

УБИЙСТВО СВІДКА У СУДІ.

Стейтовий суд в Сомерсет, Кентакі, мав розбирати позов жени одного Джана Ф. Тода о розвід від свого мужа, котрого вона обжаловує о подружну невірність. Її муж, 42-літний фармер, вніс проти-позов о розвід від своєї жінки і в ньому назвав одного Вилсона, 46-літнього богатого земельного власника. На минувший четвер суд назначив речинець на переслуханне свідків в справі позву жени. Межи свідками був ргаданий Вилсон. Адвокат пані Тод питав його: „Правда се, що ви зналися бли...че з панею Тод?"

„Рішучо ні," — відповів свідок. „Се брехня, найчорнійша брехня, яку колинебудь сказано".

Ледво сі слова прогомоніли в комнаті, як Тод зірвався з місця, виняв револьвер з кишені і чотирома вистрілами поклав Вилсона трупом на місци.

З ТАБОРУ В СТШАЛКОВІ.

У одному тільки II. відділі табору інтернованих в Стшалкові перебуває зверх 50 наших інтернованих жовнірів з Галичини. Змішані там в балахівцями, денікінцями, кол акївцями та другими і доля їх дуже гірка. Працюють день-в-день лихо вбрані; поживи дістають стільки, щоби дихати. Сплять по більшій частині на голих дошках, без накривал, у землянках. За других інтернованих дбають їхні комітети, балаховицькі, денікінські, а за наших ніхто. Просьби інтернованих на звільнення лежать в команді досі неполагоджені. Почту їм задержують і щойно по місячному скитанню дістанеться лист в руки інтернованому.

Найбільше одначе доскулює інтернованим т. зв. „Інформація" або контр-розвідка, що утворилася з темних одиниць в таборі. Так наприклад якийнебудь донощик, не маючи за що добре погуляти або своїй дамочці черевичків за що купити, пише доноси на якогонебудь інтерновнаого, він займається агітацією в большевицькому дусі або проти польської держави. Доноси подає у „Інформацію", де одержує за се по 300 марок за чоловіка. Інформація не справджує, чи дійсно хто що винен, чи ні, дає тайний приказ у даний відділ, що такий, яко „елеменс шкодливи" має бути негайно перенесений у І. відділ у 31 барак, де поміщаються самі нещасні „ізольовані". Проситися до звіту до комісаря ніким не допускається.

ЛЯХИ СУДЯТЬ УКРАЇНЦІВ.

Дня 3. січня, 1922, відбулась головна розправа в окружному карному суді в Чорткові проти Антона Давибіди, учителя, бувш. сотника У. А., під закидами злочинів з §§, 67/2. 87. к. з. і 171, 174, с. к. з., яка тривала цілий день. Обжалованого засудженого на підставі §§, 67 і 87. на 5 літ тяжкої вязниці з обостреннем що місяця постом і раз в рік, 1. серпня, темницею. Зпід закиду §§ 171 і 174 обжалований цілковито звільнений. Обжалований засуду не приняв, а оборона знесла зажаленне неважности. В трибуналі засідали стар. суд. Рек і Шмульскі, вотував Радзіховскі, обжаловував прокур. Кучкевіч. Боронив адвокат д-р Яків Границький.

ХТО Є РЕДАКТОРОМ „У. Щ. ВІСТИЙ?"

Д. М. Швець з Ню Гейвен, Конн., питається отсею дорогою, хто є редакторами нюйорської газети „Українські Щоденні Вісти".

Хто знає, може відповісти питаючому, а ми відповідь помістимо.

З ТАБОРУ В ТУХОЛІ.

Останки наших інтернованих жовнірів в числі кількох десятків уже третю зиму зимують у землянках тухольських бараків. Частина з них, Буковинці, в тому 7 старшин, уже довший час вичікує на вислід інтервенції румунського консуляту, що буцімто старається увільнити інтернованих і по десятий раз їх неслухує. Галичанам покищо нема надії вирватися з бараків. Цілими місяцями лежать їх подання о звільнення по ріжних командах і урядах і здебільша цілком пропадають. Двайцять місяців побуту в таборі приучило тих людий уживати всіх фізичних і моральних сил, щоби тільки життє вчинити собі можливим. Більша частина загартована; приземлянках. Слабші померли з голоду і холоду; деякі повтікали. А польський уряд видко і в думку собі не покладає зліквідувати табор українських полонених.

ЛЯХИ ШУКАЮТЬ ЗА БРАЙТЕРОМ

Окружний карний суд у Львові розписав стежні листи за бувшим австрійським послом і редактором львівського тижневика „Монітор", Ернестом Брайтером. Проти нього ведеться слдство за злочин з § 65 (заворушення публичного спокою). Перед кількома місяцями Брайтер видав відозву до населення Східної Галичини, в якій взивав Поляків, щоби згодились на самостійність сього українського краю. За се тепер польські наїзники хотіли-б відімститись на нім і тому тепер „шукають" за ним.

СЕРЕДНІ ШКОЛИ В ПОЛЬЩІ І НА ВОЛИНІ.

Після звіту польського міністерства просвіти, є в Польщі 392 середніх шкіл, з того 234 з польською викладовою мовою і 80 з жидівською. Викладова німецька мова є в 8 гімназіях, французька в одній. В Познанщині 104 гімназій, з того 31 на німецькій мові. На Поморю 29 шкіл, з того 5 німецьких. На Полісю 9 шкіл, в тім 3 польські і 6 російських. На Волині 32 школи, з того 7 польських, 4 українських, 20 російських і одна жидівська. В новгородському шкільному окрузі 17 гімназій, з них 3 польські, 14 російських.

ЗДОБУВАЛИ УГЛЄ.

Дня 10. січня с. р., на поїзд з углем між Львовом а Персенківкою вдерлося 20 людий з наміром накидати собі угля. Коли поліційні агенти Чешик і Сівак виступили проти них, ціла громада наперла на них, так щомусили уступити. В звязку з тою справою арештовано одного зеліничника.

СКРИТОВБИЙСТВО У ВИННИКАХ

З Винник коло Львова доносять що в ночі з дня 7. на 8. січня, коло 5 години рано, хтось застрілив Степана Кобрина, батька 7 дітей. Невідомий убійник стрілив через вікно так, що куля поцілила Кобрина. Мабуть мусить то бути той сам чоловік, який на польські свята також стріляв був до Кобрана, як він ішов до своєї стайні і тоді пострілив йому ухо. Убійником має бути 19-літній Станислав Журовскі, який уже мав сам зголоситися в поліції у Львові. Тому що є підозріння, що Журовскі застрілив Кобрина за порозумінням його жінки, замкнено і її до поліційних арештів.

БАНДИТИЗМ НА ЗАМАРСТИНОВІ КОЛО ЛЬВОВА.

Дня 9. січня жінка одного гарбара із Замарстинова поїхала була в поле з дітьми саньми на прохід. По дорозі кинулося на неї трох розбійників. З витягненими ножами стали бічи за саньми. Тоді один з сусідів гарбари, також гарбар, пострілив на смерть одного з напасників, Шмайбу, так що цей вмер. Двох його товаришів Рушкевіча і Зелінсого арештовано.

БУВШИЙ ПОСОЛ Т. СТАРУХ З ДІТЬМИ ВІВІДАВ УКРАЇНЦІВ У ВЯЗНИЦІ В БЕРЕЖАНАХ.

З Бережан пишуть: Дня 7. січня с. р. на святий вечір, відвідав бережанську тюрму бувший посол Тимко Старух з своїми дітьми. Принесли вони вечеру трьом політичним вязням, а саме: Кирилови Крисі, Михайлови Юськевичеви і Івановй Мандзієви із Слободи Золотої, бережанському повіті.

Як звісно, тих трох слобожанських громадян запроторили Ляхи в тюрму за службу українському правительству в Галичині.

СОЮЗ НАРОДІВ ВИСИЛАЄ ІНСПЕКЦІЇ ДО ГАРЕМІВ

Так званий союз народів, який бажає всіх і вся ущасливити, вислав свою інспекцію до турецьких гаремів для розслідування умовин життя турецьких жінок і для евентуальної оборони покривджених. Дивний цей союз! Не бачить цілих народів поневолених, а заглядає... в турецькі гареми поміж жінок!

ПІРВАННЯ КИТАЙСЬКОЇ ГЕЛЄНИ

Першому президентови китайської републики Сун ят сен, теперішному президентови кантонської републики вкрадено жінку. Пірвано її тоді як ішла до свойого чоловіка, що був у військовому обозі. Зловили її прихильники північної републики (Пекіну) з політичної мести на президентови.

СПРАВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

КОНФЕРЕНЦІЯ В СПРАВАХ БЛИЗКОГО СХОДУ. — ОЗНАЧЕННЄ ГРАНИЦЬ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

БЕРЛІН, 27. січня. (Вл. кор. „Свободи").—Париська французька газета „Журналь де Деба" стверджує, що справа Східної Галичини має розглядатись на конференції, яка в сих днях скликається для вирішення справ Близького Сходу і справи здійснення Севрського мирового договору.

Друга париська газета „Пті Парізіян" у вступній статті з приводу взаїмних відносин між Францією й Англією зазначує, що обом сим державам необхідно якнайскорше порозумітись про ріжні справи, а в тім числі про справу остаточного встановлення східної границі Польщі, точнійше сказавши — про границі Східної Галичини.

ГОЛОД НА УКРАЇНІ.

БЕРЛІН, 27. січня. (Вл. кор. „Свободи"). — Тутешна большевицька газета „Новий Мир" подає:

Херсонський повіт признано голодуючим. У 20 волостях голодує понад 100.000 душ. У самім Херсоні голод косить не менше 50 душ денно.

Запорізька губернія, яка раніше вивозила міліони пудів хліба, нині терпить од голоду, що своїми розмірами перевисшує голод у Надволжі.

На Катеринославщині є понад 44.000 голодуючих дітей. Як що не наспіє допомога, то половина з них вимре. Вже встановлено 118 випадків смерти від голоду.

У повітах Одещини спостерігаються численні випадки голодної смерти.

У Ставропільщині девять десятих людности вимре з голоду до весни, коли не наспіє допомога.

ТЯЖКА РУМУНСЬКА НЕВОЛЯ НАД УКРАЇНСЬКОЮ БУКОВИНОЮ.

ЧЕРНІВЦІ, Буковина, 24. січня. — Населеннє української части Буковини перебуває тепер тяжку неволю під румунською військовою окупацією.

Досі Румуни замкнули вже 80 українських народніх шкіл і дві українські ґімназії)всіх українських ґімназій було 3). Румунські власти усувають безупинно не румунських учителів і загалом уживають всіх зусиль, щоби надати краєви румунський вигляд.

МОСКОВСЬКІ КОМУНІСТИ, ЩО ЦАРЯТЬ НА УКРАЇНІ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 24. січня. — Бренч російської комуністичної партії на Україні під назвою „Комуністична Партія большевиків України", як подають большевицькі урядові звідомлення, відбула щойно „чістку", в якій викинено з партії майже четвертину її членів.

Перед „чісткою" було там членів 97,321, а по викиненню 21,430 членів осталось їх всього 75,891.

Тих 75,000 Москалів правитель 40,000,000 Українців. Москалів акуратно є доволі на посади комісарів.

ЗАЯВА ДОВІРЯ ДЛЯ ФРАНЦУСЬКОГО ПРЕМІЄРА.

ПАРИЖ, 17. лютого. — Французький парлямент ухвалив великою більшостю новому премієрови Пуанкаре заяву довіря з приводу його звіту про події на Горішньому Шлеску, де були перепалки Французів з Німцями.

САЗОНОВ ПРО БОЛЬШЕВИКІВ.

ВАРШАВА, столиця Польщі, 23. січня. — бувший російський міністер заграничних справ Сазонов, котрий тепер живе у Варшаві, заявив редакторови польської газети „Напршуд", що большевизм скоро впаде, та що власть в Росії захоплять бувші царські круги.

Дальше Сазонов заявив, що не признає риського мирового договору, бо большевики в ньому відказались від російських (українських і білорусьвих, не російських) земель.

Загалом Сазонов заявив за політикою бувшого царського правительства і глядить недовірчиво на істнованнє окраїнних держав.

Вкінці висловив він свою гадку, що й ґенуенська економічна конференція не вдасться, поки вона буде займатись долею Росії.

АМЕРИКАНСЬКІ ЖОВНІРИ ДАЛІ ВЕРТАЮТЬСЯ ДОМІВ З НІМЕЧЧИНИ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 16. лютого. — Американське правительство видало наказ про дальшу відсилку домів зНімеччини 3,000 американського війска.

ПОКИДАЮТЬ РОСІЙСЬКИЙ ЗАПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 16. лютого. — Сенатори Ленрут із стейту Висконсин, і Волш із стейту Монтена, виступили з „Американського Комітету для Помочі Голодуючій Росії", з причини компромітації сього Комітету по недавній виявї, що він стояв у звязи з большевиками і їх пропагандою.

ЦІНА МЯСА В АМЕРИЦІ ПОДВОЇЛАСЬ ЗА 9 ЛІТ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 16. лютого. — Міністерство рільництва обчислило, що ціна мяса в Злучених Державах в дрібній продажі подвоїлась від 1913 року.

Отсим подаєся до загального відома всім членам організації і Всім нашим прихильникам, що з днем 15 лютого б. р. друкарня яка була в Ню Йорку під числом 30 E. 7th St., під зарядом Адм. Свободи, перейшла на власність Січового Базару в Ню Йорку який відкупив її. Книгарня яка там також була зістала перенесена назад до Свободи 83 Grand St., Jersey City, N. J. Проситься тому всіх членів і прихильників, віднепер чи то в справах книгарні чи друкарні відноситися впрост до Адм. Свободи.

АДМ. СВОБОДИ

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПІД УВАГУ УСІМ УКРАЇНЦЯМ В АМЕРИЦІ.

Дуже важне для української справи було би, колиб наші патріоти занялись тим, щоби прислали звіт із кождої місцевости, кілько наших хлопців служило в американській армії в послідній війні. Потреба би подати докладний спис усіх, без огляду, чи вони роджені тут, чи у старім краю.

Попри це треба подати, кілько було ранених; кілько вбитих; а кілько остало каліками.

Я знаю, що в місцевости, де живу, є ледви 350 родин наших, а однак ця наша кольонія втратила самих вбитих 5 хлопців, а кількох є ранених, з котрих оден лежить уже на смертній постелі.

В Шикаґо перший американський жовнір, що поляг на полі бою, був Українець Яворський.

Колиб добрі люди завдали собі трохи труду і прислали точний звіт, ця статистика крови була би нашим найліпшим речником перед американським трибуналом.

Наше священство повинно виголосити на проповідях про цей проєкт, а крім того всі українські часописі повинні спонукати своїх читачів, щоби це обчисленне могло випасти як найточнійше.

Нехай пролита українська кров не пропаде марно; нехай апель погибших за Америку і свободу Українців буде тим голосом, що пробудить совість великого американського народу!

Н. С.

ПОЛЯКИ СЕБЕ ОСТЕРІГАЮТЬ.

Недавно польські часописі, звісні із старопольської політичної глупоти, розписались були на тему, що Польщі ніхто нічого не зробить, бо вона має риський мир (з 18. марта, 1921) з большевиками і українські та білоруські землі держить оружною силою, проти якої ніхто тепер не пійде.

Ся народова політична глупота не подобалась краківському польському консервативному дневникови „Час" і він написав з того приводу всім Полякам осторогу.

Та ґазета пише, що дуже небезпечно говорити, що риський мир і теперішня польська оружна сила забезпечують істнованне Польщі в її теперішніх „історичних" границях на довший час. „Час" радить в такі байки не вірити, але старатись одержати затвердженне риського мирового договору французьким правительством, поки премієром Франції є Пуанкаре, якого та ґазета називає приятелем Польщі.

Осторога добра і вмісна, але дальша рада польського „Часу" таксамо дурна і пуста як і „політичні" „розмисьляня" других польських ґазет.

Требаж тямити, що риський мировий договір признав тільки Пілсудський і більше ніхто (крім большевиків) у світі.

Дальше треба тямити, що не тільки Пуанкаре (котрий є приятелем Росії а не Польщі), але й кождий французький державник не признає фактично большевиків, але признає сей російський уряд, який прийде по большевиках, а той уряд знову своєю чергою не признає риського договору, ані навіть найдурнійших з його постанов. Отже тоді Франція, признавши той новий російський уряд, мусить теж признати факт відкинення ним риського договору і при сьому стояти, а навіть і боронити сього.

Тоді скаже своє слово також Україна і Білорусь. І тоді Польща наймудрійше зробила би, якби спокійно віддала чужі, розбоєм загарбані землі, а сама сіла у себе дома тихо. Бо війна принесе їй тільки певну невдачу і руїну на довгі літа, такі довгі, на які хотіла розбоєм загарбати і посісти чужі землі.

В теперішних часах не пора в самій середині Европи будувати нові тюрми народів. Останки тюрем народів усюди валяться, отже і польській мусить скоро прийти конець. Як Поляки самі її не зліквідують, то прийдуть чужі ресівери і візьмуться розумно за діло.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ГОСПОДАРКА НА УКРАЇНІ

ВИВІЗ ХУДОБИ. — НАСЛІДКИ ВІЛЬНОГО ТОРГУ.

БЕРЛІН, 1. лютого. (Вл. кор. „Свободи"). — Щоб боротися з браком паші на Україні, совєтська влада придумала мудрий спосіб: продавати худобу закордон. Для цього вже й підписано умову з чужоземними купцями. Щомісячно з українських портів одходити-муть закордон по 2 пароплави з худобою, а всього на-разі має бути вивезено 75.000 голов.

Наслідком заповідженого Леніном „нового курсу" на Україні повстала страшенна дорожнеча. На харківських базарах ціни на продукти першої потреби зазнали в останнім часі таку „еволюцію" (все за 1 фунт):

	Кінець листопаду.	Середина грудня.	Початок січня.
Хліб чорний	2.500	7— 8.000	11—14.000
Хліб білий	6.000	12—15.000	22.000
Яловина	—	6.000	35.000
Свинина	—	10.000	50.000
Масло	40.000	60.000	90.000
1 яйце	2.000	4.000	8.000
Склянка молока	2.000	2.500	4.500
Цукор	—	30.000	65.000
Пуд дров	5— 6.000	8.000	12—13.000

ПРО НІМЕЦЬКИХ МОНАРХІСТІВ.

(Від власного кореспондента).

Недавно написав я до „Свободи" статтю „Чого хотять українські монархісти".

Тепер хочу вказати читачам „Свободи" на те, що українські монархісти не є нічим особливим, що вони такі самі, як монархісти в инших народів.

Щоби про се переконатися, прочитайте тільки уважно статтю **„Боротьба за форму державної влади в Німеччині"**, поміщену в „Свободі", число 293. з 17-го грудня 1921.

В тій статті подані думки **німецьких монархістів.** Сі думки такі:

„Німецький нарід ніколи не міг і не хотів сам собою правити, бо він привик, що його князі були його провідниками".

Бачите, який особливий нарід! Французи, Англійці, Американці і инші можуть хотіти правити самі собою, можуть заводити в себе демократію, — але німецький нарід сотворений Господом Богом на те, щоб був вічним рабом своїх князів!

А як представляють німецькі монархісти німецьку революцію?

Бачите, демократичні партії, „зібравшися в державній раді, ширили язиками з нутра тої ради незадоволенне й недовіре, вносили розбрат і несупокій у власний нарід, — аж поки весь нарід не втратив віри у свої сили". А тоді „на верх вилізли людці, якими комендували чужинці".

Значить, дві найбільші народні партії в Німеччині, соціяльна демократія і католицький центр, які тепер мають владу в республиканській Німеччині, се на думку німецьких монархістів наймити чужинців.

І винен не Вільгельм II. та його військові дорадники, Тіндесбурґ, Людендорф, Тірпіц та инші, які хотіли вести війну з цілим світом, які легкодушно спровокували до війни Америку, які домагалися від німецького народу все нових і нових жертв, хоч знали, що мусять війну програти.

Але винні народні партії, що в кінці поклали кінець сій легкодушности монарха і монархістів і вратували рідний край від ще гіршого нещастя, від того, щоб французькі, англійські й американські війска залили німецьку землю.

Ой винні вони, але не в тім, в чім обвиняють їх монархісти, а в тім, що в дні революції занадто лаґідно обійшлися з тими панами, які тепер з вдячности за те всіми способами руйнують німецьку республику.

В иншім місци згаданої статті говориться, що німецькі князі „сповняли свої обовязки як слід і виводили німецький нарід з неодного нещастя".

Розуміється, були такі князі, що сповняли свої обовязки як слід. Але були й такі, **що вводили німецький нарід в нещасте.**

До сих останніх безперечно належить останній цісар Німеччини Вільгельм II. Се його політика підняла проти Німеччини цілий світ і спровадила на Німеччину нещасте світової війни.

Се не треба розуміти так, нібито Вільгельм II. особисто хотів війни і тому на нього спадає вина за війну. Се — ні. Але ціла політика Вільгельма II. була така, що відпихала від Німеччини й на строювала до неї ворожо всі инші держави, аж в кінці дійшло до того, що Німеччина побачила кругом себе самих ворогів. Адже був прим. час, коли Англія шукала союза з Німеччиною, але Вільгельм II. сой союз відкинув.

Та не в тім навіть діло, чи князі були добрі чи злі. Діло в тім, що монархічний устрій **віджив свій час.** Колись народи слухали князів, а тепер самі хотять правити собою.

А тепер зверніть увагу на сей уступ:

„Провідників не можна „вибрати", вони родяться з довіря народа і з потреби його. Корони не можна припасувати до голови, — голова мусить пасувати до корони".

Що монархісти є проти виборних провідників, себто проти республик, в яких уряд голови держави є виборний, се ми знаємо. Отже не дивниця, що вони старають зогидити виборний принцип.

Але послухайте далі: В наведенім уступі говориться, що „голова мусить пасувати до корони".

Значить, кождий Габсбурґ, кождий Гогенцолерн, кождий Романов, словом кождий, хто родиться в пануючій династії, вже має від Господа Бога таку голову, яка пасує до корони.

І ми маємо повірити монархістам, що воно так є справді, що провідники народів родяться тільки в королівських замках!

Нещасна Америка! Що з того, що вона мала своїх Вашинґтонів, коли не має королівського роду, який мав би від Господа Бога монополь на продукованне голов, що пасували би до корони!

І з такими дурницями виїздять монархісти тепер, в XX. століттю, коли ті монархії в Европі, які ще держаться, тільки й держаться тим, що провід у них мають не короновані голови, а **люди з народу.**

Коли порівнаємо погляди українських монархістів з поглядами німецьких монархістів, побачимо в одних і других те саме. Одні і другі стараються перше всего зогидити демократичну інтеліґенцію, представляючи її як людий нездібних правити державою і продажних.

Причини такого ненависного відношення монархістів до демократичної інтеліґенції ясні:

Земельна аристократія, яка творить основу монархії, має досить часу, щоби здобути освіту, потрібну для управи державою. За те простий нарід, робітники, ремісники, селяни доси на здобутте такої освіти часу не мали. Таку освіту здобували тільки одиниці зпоміж них і з таких одиниць, що вийшли з народу, складається демократична інтеліґенція. Коли її зогидити в очах народу, тоді провід у державі перейде знов до „природних порвідників народу": земельної аристократії з монархом.

З окрема в Німеччині, де найвизначнійші республиканські провідники вийшли з робітників, ремісників і селян, монархістичні елементи, користаючи з республиканської свободи преси, всіми способами стараються їх викпити і зогидити. Так президент Німеччини Еберт був у молодости сідлярським челядником. З сього приводу монархістичні круги не минають нагоди, щоб не закпити, що президентом Німеччини є бувший „Sattlergehilfe" (сідлярський челядник). Навіть в підручнику історії для середніх шкіл в Баварії, яка тепер є пристановищем монархістичних елементів, знаходяться сі кпини. Покійний Ерцберґер походив з селянської родини і був якийсь час народнім учителем. Се також було приводом до кпин монархістів. Теперішній президент міністрів (канцлер) др. Вірт є вже учений, має докторат фільософії. Але що він з простого роду, то монархісти вплять собі з нього як з „учителя рахунків", бо він колись учив математики в ґімназії.

Словом, хто не вродився в королівськім замку або хоч в князівськім чи ґрафськім дворі, той не має права правити державою. Тільки вони — цісарі, королі, князі і їх окруженнє з земельної аристократії має від Господа Бога монополь на голови, які пасують до корони.

Подібні кпини з демократичної інтеліґенції знайдете — тільки в трохи иншій формі — і в українських монархістів.

Тільки з тою ріжницею, що коли німецькі зісарі, королі, князі і земельна аристократія бодай є Німцями, — то наші монархісти кажуть нам вірити, що Україну можуть спасти тільки вчерашні Москалі й Поляки, з яких складалася та земельна аристократія на Україні, на якій українські монархісти хотять оперти будову української держави.

Німецька земельна аристократія, яка властиво правила державою до падолиста 1918. року і тепер поборює республику, щоби знов захопити управу держави в свої руки, має бодай в історії також заслуги для німецького народу.

А земельна аристократія на Україні, яку хотять посадити на шию українському народови українські монархісти, має в історії заслуги перед польськими королями і московськими царями.

Прага, 20. січня 1922.

Др. Михайло Лозинський.

СИРІТЦІ.

Чи згадуєш, сирітко, ту годину,
Як батько твій
Спасать тебе, рідню, країну
Ішов в останній бій?

Не плач тепер, у ніч святу Христову
Сама одна,
Бо знає Він серденька всіх мову,
Мов море аж до дна.

Іди за Ним із шопки Вифлеєму
Шляхом одним;
Неси свій хрест без вагання і стриму,
А будеш вічно з Ним.

Роман Завадович.

НАЙНОВІЙШИЙ КУРС!

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Може неодному доводилося видіти, як ратуєся на селі горіючу хату і при тім зауважити, що нераз за одну ложку хапає двох трох людий, а до скрині то вже кидаються усі без огляду на се, що ту скриню може винести кількох людий і що тимчасом завалиться дах на котрий рівнож драпаєся безпотрібно пів села і в полумях пропаде не одна дорога річ, яку можна би було винести. Та коби! коби то люди думали тоді холодно, то певно і усьо майно з хати винеслося би і може й дах незавалився би.

Не інакше нині в Росії, комуністичнім раю. Скаже Ленін чи інший з великих комісарів, що будучність Росії — се електрика, так усі комісарики кричать: електрика! І хотяй 99% понятя не мають про се, то усі електрифікувалиби на всі боки... язиком. Та ні паперова ні язикова електрика не хотіла ні раз світити. Тож кинено електрику тим більше, що Ленін знов сказав інше чародійне слово: товарообмін! І знов всі комісарики підскакували з радости і не могли нахвалити комісара комісарів і комісариків. „Товарообман" став буржуазною торговлею, тож полишено її буржуям тим більше, бо Ленін сказав еще дотепнійше слово: податок з хлопа! І розбіглися комісари і чрезвичайки по цілій „єдиній неділимій" і тягнули в хлопа хліб, як чорт грішну душу. Тягнули скоро, бо Ленін дальше говорив: аренди, концесії, заграничча позичка! Кинулися комісари „застелювати стіл", та очікувані гості не приходили. Тож Ленін крикнув: індустрія! І комісари заспівали: „серце Россії червоний Донбасс". (Роста ч. 500). Вкінци заговорив — голод... а тоді комісари кричали, що тільки на язик прийшло: і голод і електрика і торговля і позичка, позичка, позичка — біліони, тріліони... А Ленін подумав, подумав і написав відозву до усіх комуністичних комітетів, де вже каже: „Положенне нашого промислу, внутрішне положенне републики а в значній мірі і зовнішне, зависить в даній хвилі від піднесення нашого рільництва". І так коли недавно еще говорилося, що треба стягнути податок, щоби мати промисл, то тепер вже балакаєся, що промисл має працювати головно тому, щоби піднести рільництво (замісць хорувати на велико-промислову державу, а до велико-промисловости в Росії так далеко, як „куцому до зайця").

Так найновійший курс вимагає говорення про рільництво. І говорять: Пахомов на конгресі совітів в Петербурзі: „Коли прохарчування є тяжке, то се зависить не таку дуже від лихих жнив в Поволжу, як від загального зменьшення засіву, який зменьшився о 20 міліонів десятин т. є. 900 міліонів пудів, коли недобір в Поволжу виносить лише 600 міліонів". — На зборах рільничих і лісових робітників Каленін сказав: „Ми мусимо на поли рільництва віднести побіду, інакше кожда балачка про комунізм є пустим звуком... Коли не направимо рільництва то можемо дословно повісити усю буржуазію і спекулантів і се нам нічо не поможе, бо прийде нова буржуазія і спекулянт". („Гамбурґер Фремденблят" ч. 580). — Петербурські совіти ухвалили піднести через школу образованне селянства; головні комісари ухвалили замкнути 13 технічних, рільничих висших шкіл і університетів ізза браку опалу і інших средств (а мабуть і ізза браку відповідно підготовлених студентів). Кузмін на згаданім конґресі совітів в Петербурзі робив закиди, що совітські „взірцеві" господарства працюють так, що бараболі і овес завсіди застає на поли... сніг. Рільничі „коми" виадвали пр. селянам збіжжа озиме на чринний посів. І се було в ґубернії, що займає друге місце під зглядом „взірцевости" в цілій републиці. Говорив Кузмін і против аренди землі, бо тоді селяни провадять рабівниче хазяйство. Се і не диво, яка політика комісарів таке і хазяйство в краю. Коли селянство не сіє більше як потребує, то сему незарадить навіть промова Леніна чи Троцького на тему комунізм а рільництво. Як довго селянин не має певности, що земля на якій він праце, є його власністю, так довго він і не думає про побільшенне засіву, гноєнне і т. д. Як довго бігає в Росії безвартісний „срулик" чи рубель, як довго селянин не може купити потрібних йому знарядів, як довго істнує податок збіжевий, що каже селянинови сіяти збіжжа там, де йому часто ярина принесла би кілька кратний заробок (в примійських околицях), як довго одним словом панує безголове, терор, фраза і пустомельство, так довго будуть комісари переливати з пустого в порожне. І найновійший курс піде за своїми попередниками. А селянство, що змусило вже комісарів завісити комуну на гак, заставить „некоронованих царів" танцювати такої, якої воно само хоче; а там і без автів прийдеся з пятигранною звіздою виїхати за границю і робити дальше „рай" на папері.

Франкфор н. М., Німеччина,
3. січня, 1922.

С.

НОВІ КНИЖКИ І ВИДАННЯ.

Видання Галицької Накладні.

Накладом Галицької Накладні Я. Оренштейна (яка має тепер склад і друкарню в Коломиї а також і в Німеччині) мають вийти в найблизшому часі слідуючі книжки: Келерман „Тунель"; Ів. Франко „Основи суспільности"; Каутський „Марксова теорія економії; Віннекен „Школа й культура молодежі"; Бічер-Стов „Хата дядя Тома"; казка „Снігурочка". Крім того має вийти кілька нових томиків „Загальної Бібліотеки" під редакцією проф. В. Сімовича, яка вже виходила ранійше і нараховує коло 160 томів.

Підготовлюються до друку також „домашній лікар" (лікарський порадник).

Замітка. На Америку заступає видавництво Я. Оренштайна „Свобода", де можна дістати всі видання Галицької Накладні в продажі гуртовній і дрібній по низких цінах.

Видавництво „Просвіти" в Ужгороді.

Молода ужгородська „Просвіта" наладжує потрохи свою діяльність. Досі видала вона 10 книжочок (серед них „Історія Підкарпатської Руси" Василя Пачовського в 2-х частинах. Вибір поезій Степана Руданського, „Добродітель превисшаєт богатство", пєса старого карпато-руського писменника А. Духновича, та ін.).

Отсеж недавно вийшла 11-та книжка: „Вертеп". Роздвяна игра на три дѣѣ. Написала Марійка Подгорянка. Выдавництво Товариства „Просвѣта" въ Ужгородѣ ч. 11. Державна Типографія въ Ужгородѣ". 1921. ст. 23 in 8°.

Крім того видала Просвіта книжку А. Волошина „О писменнім язици підкарпатських Русинов" і дві збірки народних пісень.

Друкуються тепер такі книжки: д-ра Бирчака „Літературні стремління Підкарпатських Русинів"; д-ра Манацького „Пошесні хвороби на Підкарпатській Руси і як їх скотитися"; „Поезії А. Духновича; „За готар" оповідання О. Кобилянської; „Гуцульскі оповідання" О. Федьковича та інші.

ЗИМА.

Надійшла вже зима і затихли луги,
Вже замовкли гаї і діброви.
Що весною цвило, все покрили сніги
Й весняної не чуть більш розмови.

Ліс вповився в туман, Прут під ледом
[дріма...
Й лише сосни про сонце все мріють.
Їх одних не вбивав ні мороз, ні зима,
Й вони їм мов на злість зеленіють.

Так і ви, діточки, усе час від часу,
В хвилі горя, зими й хуртовини,
Немов сосни оті, вірте в Сонце-Красу,
А жаден ворог не вбє України.

Ужгород, 1921 р.

Вільшина Остап.

ПОКЛИК.

Позір! Американські жовніри українського роду в Ню Йорку і Бруклині, Позір!

Ми, американські жовніри, українського роду, в Ню Йорку, взиваємо всіх наших товаришів з Ню Йорку і Бруклина, які служили в американськім війску в часі світової війни, щоби зголосилися і пристали до нашої, новозаснованої органїзації „Амер. Жовніри українського роду в Ню Йорку" (Ukrainian World's War Veterans, Post No. 2).

Така організація нам конче потрібна, бо без неї Вуйко Сем, а і цілий світ забуде, кілько хлопців українського роду билося за справу волі у його армії.

Зорганізовані ми крикнемо Вуйкови Семови у саме ухо, що ми пішлися бити тому, бо Америка говорила нам, що ідемо у борбу за це, щоби визволити усі поневолені народи.

Ми спитаємося, чому вона помогла добути волю майже усім, а тільки Україну помогла закути у ще гіршу неволю, чим перед війною?

Ми спитаємося, що сталося із 14 точками Вілсона, за котрі ми шли у бій?!

Чому тільки Україна має бути і надалі в невиносній тюрмі?!

Україну розчетвертували живу; роспяли на хресті! До старих оков додали нові! Видали нашу стару Вітчину на поталу найгіршим, відвічним ворогам!

Наші браття за морем ждуть нашої помочи. О ту поміч ми маємо право і будемо вломинатися від Америки, за котрої ідеали ми ішли у бій і лляли свою кров.

Таксамо, як ми організуємося тут в Ню Йорку, так треба зорганізуватися по всіх місцевостях в Америці, де наші товариші, бувші жовніри, живуть. А кокли зорганізуєте відділ, дайте зараз знати до головної кватири у Філядельфії, щоб ми порахувалися, кілько нас усіх є. Коли усюди потворяться такі організації, порадимося, що нам робити, аби помочи як найскорше і найлучше у визвольній роботі України.

Колиж би наші старання і просьби остали без успіху, прийдеться нам, военним ветеранам, еще раз вхопити за кріс! З оружем в руках підемо усі добувати волі, добувати свободу Україні зпід московського і ляцького ярма!

Ми росповімо про це, як нас скривджено, усім нашим товаришам збруї, Американцям і позискаємо симпатію найкращої верстви у американській суспільности.

Ми відкличемося до опінії американського загалу і добудемо помочи від американського народу для святого діла волі для України!

Гуртуйтежся проте скоро і приставайте до нас усі бувші жовніри американські українського роду!

Для Ню Йорку і Бруклина ми маємо збори два рази у місяць, а власне кождої першої неділі по 1-ім і кождої неділі по 15-ім, у церковній гали під ч. 28 Іст 7-ма ул., Ню Йорк, Н. Й.

З товариським поздоровленнєм

ЗА СТАРШИНУ:

Михайло Першин, командир, 64 St. Mark's Pl., New York City

Юліян Рокицький, секретар, 337 E. 5th St., New York City

Онуфрий Бошоник, касієр, 509 E. 11th St., New York City

ДОПИСІ

ЕЛИЗАБЕТ, Н. ДЖ.

Українська Громада в Елизабет, Н. Дж., на спеціяльно скликанім засіданню дня 12-го лютого с. р. ухвалила вислати поміч Українцям в Галичині і Чехословаччині, котру то ухвалу виконано як слідує: через Земельний Банк Гіпотечний у Львові вислано суму $120 (сто двайцять долярів) доляровим дрефтом Амерікен Експрес Ко. ч. ч. 2409102, 2409102 і 2409104; на руки Др. Степана Смаль-Стоцького в Празі вислано 2.000 (дві тисячі) чеських корон або $40 (сорок долярів) ч. 2409105; кошти пересилки $4.20, що зробить разом суму $164.20.

Обі посилки вислано із припорученнем виплатити калікам, інвалідам, сиротам, бідним студентам і жовнірам.

Повисщі суми се полишившася часть збірки для У. Н. Комітету і фонди Української Громади.

Стефан Могила, секр.,
Ілько Пілат, касієр.

P. S. Для провірення Редакції „Свободи" предложено посвідки сих посилок.

---o---

ВЕСТЕРЛИ, Р. АЙ.

Страшний злочин Ляхів!

Проживаючий тут Йосиф Солецький з Черниховець, пов. Збараж, дістав від своєї жінки лист, датований: Чернихівці, 4. грудня 1921 року. Сей лист я на припорученнє Солецького посилаю до Редакції „Свободи", а тут переповідаю з него одну застрашаючу вістку, від якої аж волосе дубом на голові стає! Ось послухайте:

В місті Ню Гейвен, Конн., жив донедавна виходець з Черниховець, на імя Михайло Шинькар. Він був свідомим Українцем і на недавнім протестаційнім вічу в Ню Гейвен був його предсідателем та заохочував горячо тамошних Українців до купованя українських державних бондів.

Не бачивши своїх родичів 13 літ, Михайло Шинькар вибрався до старого краю на відвідини, але знайшов там страшну смерть, і то не лише він самий! Серед ночи напали на його хату зоружені ляцькі бандити і допустились огидного морду: старого Скочиляса і Скочилясиху (так прозивали в селі родичів Михайла Шинькаря) відразу замордували, Михайла і його жінку Марину подіравили багнетами (діри від багнетів були з одного боку їх тіл аж на другий, а крім того мозок з їх голов був повилізав; вони страшенно мучилися, заки сконали), а дочку Михайла ранили небезпечно в голову. Непокалічений остався лиш маленький синок Михайла, Влодко. Доконавши такого страшного душогубства, бандити забрали з хати привезені Михайлом американські доляри і всьо шматте.

Ся страшна подія скоїлася в нашім ріднім селі дня 3. грудня 1921 року. Який ляк кинула вона на мешканців Черниховець, се легко собі уявити. Жертви ляцького бандитизму закопали до гробу так, як їх знайшли в хаті, немиті і неприбрані, бо ще має приїхати зі Львова якась-там комісія. На похорон помордованих вирушили були всі мешканці Черниховець і Старого Збаража. Сум межи людьми великий!

От така то доля наших людий під охороною „бялего орла"!... Най Бог заступить хрещений нарід від ляцьких „ржондів" і від ляцької опіки!

Андрій Мних.

---o---

МУСКІҐОН ГАЙТС, МІШ.

Українці вирікаються польського Бога.

В нашій місцевости жиє Українців небогато і тому вони не можуть спромогтися на свою власну церкву. До сего часу всі релігійні потреби наших людий залагоджував польський ксьондз, але відколи тутешні Українці переконалися, що ворогом нашого визволення є навіть „польський Бог", то почали відвертатися від такого немилосерного і несправедливого Бога...

Один з наших громадян, Стефан Цап, має 7-літну дочку Софію, котра була охрещена в польськім костелі. Сю свою дочку він велів тепер перехрестити українському православному священикови в Ґренд Репідс, Міш., а причиною такої постанови були отсї слова Стефана Цапа: „Я є Українець і не хочу, щоби моє імя й імя моєї дитини знаходилося межи такими людьми, котрі мій рідний нарід хотять стерти з лиця землі. Я вже переконався, що всі Поляки однакові. Чи вони є бідні чи богаті, чи темні чи просвічені, чи пани чи робітники — всі стремлять до одної мети: до поневолення всяких людий, котрі не вірять в польського, але якогось иншого Бога".

Скількиж то нашої молодіжи, а навіть дорослих людий, потопає в тім проклятім польськім морю! Нетямучі людиска думають, що їх дитині треба конче знати польську мову; що та дитина навіть в Америці без тої „панської" мови не обійдеться. Наші люди ходять собі свобідно до польського костела, бо то — мовляв — один Бог. Але то неправда, бо самі польські ксьондзи учать, що їх Бог є для кождого Поляка батьком, а для Українця — вітчимом. В небі є місце лише для Поляків, а Українці мусять іти до пекла.

Скажіть же тепер, добрі люди, як треба назвати таких українських виродів, котрі самі себе і свої діти ведуть на шибеницю? Гидко мати якенебудь діло з відступниками свого народу і своєї віри!

Д. В. Дрозд.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Петро Ємхе, Балтімор, Мд. В справі перекладу Вашого старокраєвого листа на англійську мову і в справі поміщення його в американських ґазетах зверніться на адресу: **Ukrainian Information Bureau, 30 East 7th St., New York, N. Y.**

ДВІ ГОЛОВИ.

Жили раз на світі дві голови: одна пуста, а друга большевицька. Посварилися вони зі собою раз, котра з них мудріша. Пішли до осла і просять:

„Розсудіть нас, осле. Скажіть нам, хто з нас розумнійший?"

Осел, не надумуючись відповів:

„Я".

І правду сказав.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

МОСКОВСЬКИЙ ГОРОД

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповідання з другої половини 17-сотих років.

(Продовження).

(4)

По кількох днях побуту в Бахмуті, майор призвав до себе Аюкая.

— Твого сина певно дістанеш, — каже — за ту велику прислугу, яку зробив мені і моїм приятелям. Але, заки син приїде і заки ми передамо його в твої руки, ти ще раз будеш мені провідником на місце, котре мені показав. На польованнє поїде більше товариство, котре зїдеся і буде нас дожидати над Кринкою, там де вона перехрещує дорогу від Бахмута ід південи. Будь у кождій хвили готовий виїхати.

Донцеви і Запорожцям, що чекали за Калмиченком, Аюкай дав ще деякі вказівки і приготовився в дорогу назад, звідки приїхав. Треба було служити майорови дальше, щоби не випустити його з рук, доки не увільнить сина. На другий день з полудня мали виїхати з Бахмута. Рано прибіг до него післанець майора. Калмик пішов.

— Ти не бачив тут у місті яких Запорожців? — спитав майор стривожений. — Тут мабуть є якісь приятелі того пса скаженого, Недолі, або й він сам. Слідять за мною... роблять мені пакости...

— Не бачив ніякого. Впрочім я сиджу тут як миш у ямі і нікому не показуюся, саме тому, щоби Запорожці не підглянули, що я з вами у спілці.

— Мудро робиш. Ти обережний і хитрий чоловік. Але таки шкода, що я коня не лишив під твоєю опікою. Запорожці зробили мені збитка. То пакісні люди. До господи, в котрій був приміщений мій кінь, той від Батюка, прийшов якийсь Запорожець і сказав, що з мого приказу прийшов по коня. Хазяїн, очивидно, коня не дав йому. Тоді Запорожець каже:

— „На доказ, що по коня вислав мене його пан, покажу тобі чуть. Се міг мені сказати чейже тільки сам пан коня. А як сказав, то се доказ, що маю віру в него, та що він коня передав, чи казав передати в мої руки. Відсили коня від жолоба... І окульбач його!"

— Властитель господи пішов до стайні, відчепив коня і окульбачив. Козак станув на улици за ворітми і, як не крикне: „чічка!" А кінь зі стайні, та на подвіре,.. „Чічка!" крикнув козак в друге. Ворота були заперті, бо люди таки ще не вірили козакови. Кінь між тим „гоп!" через ворота і станув коло козака. Козак на коня і... шукай вітра в полі! Лише на пращаннє крикнув.

— „Перекажіть майорови, що я позиченого ним коня вже відібрав. За пару днів ще раз прийду, щоби й його самого забрати!"

— Яж вам казав, що через сего кня ще будете мати клопіт.

— Відібю собі. Десять возьму за сего одного. Тут зараз роздобуду иншого і по полуденку їдемо!

— Пане майор! Коли козаки аж сюди прийшли відобрати коня, то можливе, що вони й на вас полюють.

— Що ти кажеш? — Москаль поблід. — Се справді можливе.

— В такім случаю вони слідять за вами. Слідячи за вами, побачать нас обох вкупі. Се не принесе добра ні мені ні вам. Ліпше буде виїхати нам окремо і зійтися аж там, де зійдеся ціле ваше товариство.

— А ти не втечеш мені?

— Чиж не міг я, як би таке затівав, вже втечи? Впрочім, чи не у ваших руках судьба моєї дитини?

— Правду кажеш. З міста виїдемо окремо.

— А ви, раджу вам, не їдьте в день, лише в ночи. Коня нехай вам хтось виведе на шлях між хати, та загуменками вийдіть иншим боком міста і аж за містом сідайте на коня. Як не знаєте куди, пришлю вам певного провідника.

— Тепер бачу, що ти мені щиро й вірно служиш, бо радиш дуже мудро. Пришли провідника!

Калмик вислав провідника дуже доброго, бо пильнував, щоби майор не втік йому. Тим провідником був Запорожець, що помагав шукати Калмиченка і відібрав позиченого Москалеви коня.

• • •

В південній Полтавщині, над рікою Орелею, між її горішною частию і впадаючою до неї Богатою, було невелике сілце, Полянки. Село не мало пана, а майже всі його мешканці були не лиш хліборобами, але й реміснинками. Найбільше було між ними теслів-будівничих. Скрізь в околици, де лиш хто будував дім, ішов за майстрами до Полянок. На самім краю села, при мості через Орелю була хата теслі-хлібороба, Дмитра Ухача. Був се найбільший богач в селі. Дві пари коний, чотири пари волів, шість коров, комора велика та повна. Найбільшим його маєтком була добра й гарна жінка і троє дітий. Найстаршому синови, Іванови було вісімнайцять років.

Одної ночи, по тяжкій роботі Ухач спав, мов камінь. О півночи нагло схопився, сів і став протирати очи. То жінка штовхнула його в бік.

— Дмитре! — каже. — Там злодії кругом хати, чи що замара. Попід вікна товчуться. І двері від комори скрипнули.

— Дурна! Як би хто був, то собаки загаяли би. Песьої музики не чути, то й нікого нема. Щось тобі приснилося.

— Ні, не снилося. Вже добру хвилю наслухую. Я вже сама чудувалася, що наші собаки гейби німі.

— Таки твоя правда. Тепер сам чую. Треба подивитися.

Ухач зліз з постелі і пустився до дверий, а тут хтось до них: грим-грим. Довбнею, чи топорищем, бо аж затріщали. Ухач відчиняє двері, а то салдат так валить прикладом мушкета.

— Що за чорт?—питає Ухач.

— Не чорт, а царський салдат! — відповів і приклав Ухачеви...

— Щож ти хочеш від мене, та ще й в таку пору? Вступися, бо біжу до начальства!

— Не побіжиш, а підеш. Я прийшов по тебе. Бери біля на дві зміни, опанчу, кожух, взувайся, другу пару чобіт у руки! Таксамо твій найстарший син. Поїдете на дві неділи на роботу... Живо, а ні, то нагайка піджене вас!

Жінка в плач, діти в плач.

— Господоньку! — крикнув Ухач. — А то ща за напасть? Я не Москаль, не салдат... і панщини не роблю... Не обовязаний і не думаю слухати таких твоїх приказів.

— Бунт! — крикнув салдат.

В сій хвили з надвору вскочили чотири салдати, звертаючи цівки мушкетів до грудий Ухача. Два станули на порозі і свистали у воздусі нагайками.

— Чув?! — крикнув перший. — Поїдеш на роботу. Лише на дві неділи. Не перепрацюєшся. Вернеш назад гнити на печи. Лише мусиш взяти харч для себе і для сина. На плечех не донесеш тілько, кілько треба. Маєш два. На однім повезеш харчі, на другім знаряде... Топори, сверли, рискалі, то що. Дорога лиха... Треба запрячи воли, а для переміни взяти ще й коні. Ми вже самі запрягли. І харчі для тебе ми вже самі винесли з твоєї комори, наладували на віз. Знаряде вже також на возі. Подякуй нам за се, що ми працювали за тебе, коли ти, стерво, гнив на печи. Ти лише бери твоє шмате, все те, що я вичислив... другої пари чобіт не забудь... і гайда з нами!

Ухач і жінка і діти вже знали, який сему буде кінець... що з такої роботи майже ніхто не вертає. В Полянках такої напасти ще не було, але вони чули про подальші села, майже вилюднені такими роботами при лініях, каналах, багнах. Ухач знав, що не поможуть ні просьби ні грозьби. Знав се й син, засуджений разом з ним на ті роботи. Зробили, що казав салдат, поцілували тих, що лишалися дома і одним скоком були: батько на однім возі, вже зарядженім і готовім до відїзду, син на другім. Нарошно втікли так від родини, о знали, що як станують обіймати і розціловуватися, то Москалі розженуть їх кольбами, за волося повідтягають.

Оба вози були навантажені мори. Була там ціла, що лиш зарізана безрога, пару міхів муки, каші, вялена риба. І до льоха вломилися, бо на возі була бочка меду. До возів були поприсилювані коні Ухача. Два Москалі були піші, а яких десять на конях. Піші сіли на вози. Оден на однім коло Дмитра, другий на другім коло Івана, і — гони!

Василь затяв коні, за ним Іван. Минають ворота, а тут Циган, старе вірне псище лежить у крови з розрубаною головою. Дальше на улици лежав другий пес. Тепер вияснилася загадка, чому пси не дали знати про прихід непрошених гостий.

Часть верхових Москалів поїхала наперед, показуючи дорогу; друга часть за возами. Ті, що їхали наперед, переїхавши ріку Орелю, не їхали дальше дорогою, але звернули в поле і їхали дальше полем. Зробили се на те, щоби виминати людські оселі. Як злодії викрадалися в степ. Аж далеко за оселями виїхали на шлях. На шляху приставали до них инші вози, що по одному, по два і більше надїздили то з сего, то з того боку. Кождий був наладований по сам верх таксамо як вози Ухача і кождий під салдатським конвоєм. Майже до кождого воза тягненого волами була присилена пара коний. Так минули сербські оселі і доїхали до Кринки, де зібралося двіста возів. Хлопів разом з погоничами було двіста пятьдесять; Москалів разом з офіцирами триста. Верхових між Москалями була не ціла сотня. Піші Москалі всі сиділи на возах. Коли від заходу надїхав майор, і від сходу Калмик, ціла ся велика валка подалася в степ.

Ночували, в степу, окружені Москалями, щоби котрий не втік. Рано, заки рушили в дальшу дорогу, піші Москалі повибирали собі що ліпші хлопські коні і окульбачили їх. Вони позабирали були також і заладували всі хлопські кульбаки, які лиш де знайшли. Від Ухача взяли дві. За хвилю всі ті Москалі, що доси сиділи на возах, чвалали на хлопських конях. Котрий хлоп пробував противитися, дістав „позауш" або кольбою в груди і мусів уступити. Їхали так до полудня. В само полудне віхали в ліс і там і Калмик відступили на бік, на раду.

— Від тепер, — промовив Калмик — мусимо їхати лише ночами; в день будемо відпочивати. Не будемо йти навправці, бо потрапили би на оселі і поодинокі запорожські зимівки. Але й коли би ми виминали, могли би нас у день підгледіти. В степу з могили видко далеко. Впрочім по степу волочаться чабани, мисливці, купці-похатники і всяка инша сволоч. Також хто знає, чи не слідять за нами які Запорожці, що були в Бахмуті. Що вони там були, свідчить викрадіж коня майора. Тому то треба нам прокрадатися ночами.

Деякі офіцири говорили, що се переборщена обережність, але майор, що вже на власну шкоду пізнав, які очайдухи ті Запорожці, і, знаючи, його вороги були в Бахмуті, рішив у користь думки Калмика. Калмикови також було потрібне, щоби аж до слушного часу Запорожці не дізналися про московський похід, та що саме він є провідником походу.

Рішивши задержати похід аж до смерку, майор зарядив відпочинок. Гіркий був сей відпочинок для хлопів. Насамперед зігнали їх всіх у купу. Щоби не ворохобилися, обступили їх Москалі кругом, наставивши до них цівки мушкетів. Коли вже так стояли окружені, ждучи на се, що тепер прийде, викликано з купи чотирех. Москалі казали, що підуть у ліс по ріще, бо будуть класти огні. Москалі справді пігнали їх в глубину ліса. За хвилю залунали звідтам проклони і лайки, відтак крик і голос падучих на чиїсь плечі нагайок. Потому затихло все: і проклони і крик і стукіт нагайок. Москалі прийшли по других чотирох. Ті відразу стали бунтуватися, бо гадали, що їх нарошно відводять на бік, щоби на їх плечах випробувати нові нагайки. Однак і вони спокірніли, бо удари нагайок вже тут на місци показали їм, що всякий опір даремний. Сих чотирох мабуть вже не били, бо не чути було тої музики, яка з ліса долітала від першої четверні. Таким способом, відводячи по чотирох, відвели всіх на инше місце в лісі. Там була невеличка полянка, на котрій стояли два московські казьонні вози. Один віз повний був прикритий верстою, так що не видко було що на нім.

Спровадивши перших чотирох, Москалі уставили їх так, що перед кождим хлопом стояв салдат із зверненим до него мушкетом; за хлопом другий Москаль з нагайкою в руці.

— Стягай чоботи! — кричав перший Москаль.

Як хлоп не хотів, свиснула нагайка, ріжучи його спину. Хлоп роззувався, Москаль кидав чоботи на порожний віз, і з повного приносив диби.

— Сідай!

Не сів хлоп, то знов дістав нагайкою. Мусів сісти і дати ноги забити в диби. Так опинилися босі і в дибах усі двіста пятьдесять.

— Се для вашого добра, дурні хлопи. Ми вас пороззували, щоби при роботі не нищилися ваші чоботи. В диби забили ми вас, щоби не заблудив в степу і не загиб, як який дурний між вами втік би від нас.

Москалі постягали з хлопів чоботи, очивидно, для себе. Диби позакладали на се, щоби лекше було пильнувати. Коли вже всі хлопи були в дибах, сто пятьдесять Москалів відстало від походу. Сіли на коні, в більшій части забрані від хлопів і вернули назад, звідки прийшли. Перед рядами сидячих і лежачих у дибах хлопів Москалі порозкладали огні. Притащивши сюди на полянку вози, стали добувати з них хлопські харчі: жинки, хліб, кашу, мід, горівку... Напекли, наварили, посідали кругом хлопів і зачався бенкет. Хлопам не дали нічого, лише самі заїдаючи, питали, „чи пахне, чи слинка тече?"

— Ви — казали — вже дома наїлися: Ви захарчовані. А ми, в царській службі виголоднілі, як вовки в зимі. Для вас через пару днів досить води".

Кільком хлопам зняли диби і краючи спину нагаями, пігнали до ріки з коновками по воду. Се був обід хлопів. Під вечір дали кождому хлопови по горняткови юшки, по кусникови хліба і казали, таки в дибах, сідати на вози, поганяти. Похід рушив і станув на відпочинок аж рано, також в лісі. Вечером знов рушили в дальшу дорогу.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ...

ДО УКРАЇНЦІВ МІСТА НЮ ЙОРКУ

З НАГОДИ КУПЛЕННЯ ДРУКАРНІ ПІД Ч. 30 ІСТ 7-ма УЛ., ВІД УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Українці в Ню Йорку:

За Вашою помочію нам вдалося купити отсю найбільшу українську друкарню під свій зарЯд. Ми беремо її в тій надії що Ви і набудуче будете віднопситись до друкарні і книгарні Січового Базару, як до своєї власної інституції. Будете куповати книжки, заохочувати других до купна і взагалі будете ширити слово про Січовий Базар як про солідне українське підприємство.

Ми вели наш бизнес чесно як знали. Продавали дешево, хто немав гроші давали кредит а де коли і даром зовсім. Тим ми здобули собі устне оголошення і консумцію від всіх Українців без ріжниці партії і переконання. Ми так обіцюємо і на дальше провадити своє підприємство, то є чесно, солідно і безпартійно. На цім місци складаемо щиру подяку всім нашим консументам бувшим і будучим.

Що буде робитися в друкарни?

В день буде робитись як звичайно всі роботи які входять в обсяг друкарства, а вечером Січовий Базар отворить школу друкарства і переплетні книжок.

Чи ви знаете що Січовий Базар вже більше чим рік видає місячник п. з. „Базар"? На що цей місячник видається? На це щоби підготовити одиниць до продажі книжок. Січовий Базар бачив що в Америці абсолютно замало було Українців які занималиби продажію книжок, тож почав таке видавництво. Це видавництво красно оплатилося, до року більше чим 200 Українців пішли за покликом Базару, взяли до продажі книжки і инших річей з чого тепер є задоволені, бо в час безробіття знайшли собі заняття, зате що їм вказано добру дорогу відплачуються тим що все що їм потрібно до продажі, купують в Січовім Базари.

Коли ми будемо мати друкарню то ми будемо старатися вишколити Українців ще в иншу сторону, наприклад:

Колиб зараз появилось 1000 добрих українських друкарів, то хоть яке тепер безробіття, всі як оден дісталиб заняття по ріжних друкарнях. В самім Ню Йорку знайшлобся місце на кілька сот таких. Ми Українці здібний нарід як і другі, чому ми маемо робити лиш найпідліщі роботи? „Лет Джордж дуит". Друкарські роботи добре платні, сталі і інтересні. Тисячу українських молодців повинні звернутись в отцю сторону за своїм заробітком. По короткім часі науки можуть в Америці дістати лучшу роботу а рівночасно з поворотом на Україну привезуть з собою цінний скарб як для себе так і для України.

По приготовленню до цього діла друкарні Січовий Базар оголосить в українських часописях конкурс за учениками друкарства. Хто буде мав охоту буде міг з цего користати.

Друга річ до якої Січовий Базар задумує взятись по при друкарню є переплетня друкарню то е, переплетня книжок. Це також добре заняття хто знае той фах. В нюйорськім „телефон дайректорі бук" е поданий спис понад 500 переплетень. В кождій переплетні працює понад 50 осіб. Чи там є між инишми Українці — незнаемо. Але знаемо що майже всі переплетні стало роблять і Українці зі знанням цього фаху завсігди дісталиб роботу. Крім цего майже в кождім більшім місті можна ще отворити одну шапу котру мавби вести Українець.

Українці в Ню Йорку, за вашою ласкавою помочію ми прийшли до посідання друкарні, помагайте дальше виробити Січовий Базар як осередок культурних змагань.

Січовий Базар, не українська інституція. Приходіть купуйте і підпирайте своє підприємство. Помагаймо собі спільно а витичену собі мету осягнемо скорше.

ЗА СІЧОВИЙ БАЗАР:
Мирон Сурмач, Іван Корилюк.

НА ЯКІ АДРЕСИ ПОСИЛАТИ ЖЕРТВИ ДО ЕВРОПИ?

На запити в сій справі відповідаемо Українцям американським і канадійським, що жертви на поміч українським жертвам війни в Европі, а також українським жовнірам, студентам, збігцям, голодуючим, на українські школи і т. п. слід посилати на такі адреси:

В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ:

Для українських жовнірів на адресу: **Dr. Stepan Smal-Stocky, Hotel Imperial, Prague, Czechoslovakia.**

Для українських студентів, що вчаться в українському університеті в Празі, також на тусаму адресу д-ра Стоцького, або на адресу: **Zivnostenska Banka, conto: Ukrainska Akademicna Hromada v C. S. R., Prague, Czechoslovakia.**

Для збігців з України і Галичини: **Ukrainsky Hromadsky Komitet, Serikova 4, Prague III, Czechoslovakia.**

В АВСТРІЇ:

Для українських збігців з Галичини: **Ukrainisches Hilfskomitee, Strozzigasse 32, T. 12, Wien VIII, Austria.**

Для українських студентів: **Ukrainisher Studenten Verein Sitsch, Theresiengasse 13, Wien XVIII, Austria.**

В НІМЕЧЧИНІ:

Для українських студентів: **Verein Ukrainischer Studenten in Deutschland, Berlin-Charlottenburg, Goethestrasse 67a, Germany.**

В ГАЛИЧИНІ:

Для товариств:

Комітет допомоги голодуючій молодіжі;

Фонд українських інвалідів;

Український Фонд воєнних вдовиць і сиріт;

Краєве Товариство охорони дітий і опіки над молодіжю;

на адресу: **Zemelnyj Bank Hipotecznyj, ul. Pidwale 7, Lemberg, East Galicia.**

На українські приватні школи: **Ukrainske Pedagogiczne Towarystwo, Rynok 10, Lemberg, East Galicia.**

При пересилці гроший (доляровими рефтами) треба все посилати листи і в них написати, на яку ціль призначена жертва.

Сей виказ містити-мемо від часу до часу у „Свободі".

Наших земляків в Европі просимо подати нам зміни або доповнення в їх адресах.

ЛИСТИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

(Лист Андрія Кузика із Загіря книгиницького до свого тіточного брата Петра Емхе в Балтімор, Мд.).

Загіре книгиницьке,
25. падолиста 1921.

Дорогий і любий Брате!

Хочу Тобі описати, як нам живеться, а властиво мені, бо я все мушу перетерпіти більше ніж инші мешканці нашого села, через тих наших опікунів Ляхів.

В нас оголосили Ляхи конскрипцію, то значить спис населення і всего маєтку, на день 1. жовтня б. р. В протягу трох днів все мало переписатися в цілій Польщі і в Східній Галичині. Але в нашій Галичині ані одно село не хотіло писатись до польської конскрипції, боячися, щоби нас не переписали на Поляків. Та Ляхи видумали собі инший спосіб...

В нас переводив конскрипцію „фарбований лис", професор Защкевич з Кнігинич. Комендант постерунку жандармерії з Кнігинич стояв з револьвером у руці на дорозі, коло війта Тимка Боднара (польського поплєчника), а професор сидів з аркушами в канцелярії і чекав на людий. Коли хто надвіз з поля бульбу, або їхав орати чи сіяти, то командант зараз його стримував і гнав силою до канцелярії писатись до конскрипції. Коли хто просився, щоби його пустити, а він прийде записатися пізнійше, або вечером, бо тепер не має часу, бо має наняти робітників, або фіра наняти возити бульбу — то всякі просьби нічого не помагали, а просячим командант грозив револьвером. І так наші люди стояли цілими годинами на дорозі коло війта, а вози, одні з бульбою а другі порожні, закрили були цілу дорогу, мов військовий трен.

Але та конскрипція Полякам не вдалась, бо ціле село дуже вже стереглося. Аж одної ночи, з 14. на 15. жовтня, війт, командант і кількох жандармів пійшли по хатах і постягали нас з ліжок сплячих. Нікому не дали вони вмитись, ані добре зібратись. Під штиками позганяли нас до війта і сказали нам, що ми є арештовані. Один чоловік, Федь Войтків, не міг скоро убратись, то жандарм привів його до війта босого, з одним черевиком на нозі, а другий зістався вдома. І так нас через ніч назганяли аж 18 хлопів — заспаних, невмитих, незібраних, голодних і переляканих, бо ніхто не знав, за що і пощо нас арештують. Аж коло 9-тої години забрали нас на чотири вози (і того неборака на одну ногу босого) та під польськими штиками завезли до Рогатина. У рогатинськім старостві нам сказали, що як ми там не підпишемось, то нас замкнуть до тюрми, але не в Рогатині, бо рогатиські тюрми вже повні і нема місця, а поїдемо під багнетами до Бережан або до Львова. І тут ми довідалися, що многі люди з ріжних сіл, котрі відмовились від конскрипції, сидять уже в арешті; а до Пукова прийшло війско грабити тих, котрі не хотіли записатися. Отже ми мусіли писатися в старостві, але котрий з нас сказав, що до підпису нас змушують силою, то комісар зі злости скакав аж пінився, щоби ми не казали, що нас змушують, але що ми самі „добровільно" пишемось. А як один з нас показав на тих жандармів, які привезли нас до староства і ще й доси стоять у дверях, пильнуючи, щоби котрий з нас не втік, та сказав, що ті жандарми постягали нас сплячих з ліжок і тут припровадили, отже чи се не називається „силою", то комісар так розлютився, що мало не збожеволів, аби ніхто не важився казати „силою", тільки „добровільно".

Подумай же, Брате, як нашим жінкам і дітям здавалося вдома, коли бачили, що нас в ночи забрали і десь повезуть! Бо ми вже знаемо, скільки наших свідоміщих людий згинуло по криміналах, а скільки ще мучиться! Се в нас і малі діти добре вже знають!

Але на тій конскрипції в старостві ще не конець! На другий тиждень після нашого „добровільного" запису Ляхи напали знова ночию на наше село і забрали до Рогатина 30 людий (навіть около 12 жінок-вдовиць!) і там їх пописали. Через те стався в селі страшний переполох з тою конскрипцією.

От таке ми тут переживаемо — як то кажуть: бють і плакати не дають!...

Дня 28. жовтня приїхало польське війско фірами до Кнігинич — около 50 людий з офіцером на чолі. А що в Кнігиничах ще не всі люди були позаписувані, то „культурний" польський офіцир приказав своїм ще „культурнійшим" від себе жовнірам рабувати „тих рускіх кабануф". З приводу тих рабунків стався в Кнігиничах такий крик і зойк, що аж до нас було чути і наші люди плакали. Се тривало десь до 1-шої або до 2-гої години в ночи і цілий слідуючий день. Одного чоловіка, котрий не давав себе грабити, то так били, що аж переломили йому два ребра. Він називається Федь Кузик і має 75 літ.

Ось-так то в Кнігиничах писали і закінчили, але Кнігиничан се дуже дорого коштує, бо бандити в мундурах забрали їм збіже, годовані свині, кури і взагалі все, що тільки під руки попало.

Згаданий висше польський офіцир прислав кількох рабівничих жовнірів і одного жандарма до Загіря, до війта, а війт дав ще свого поліцая і всі вони пійшли по нашім селі. Хоч тут уже було скінчене „писанне", то пан професор Защкевич, у порозумінню з постерунком і війтом, дав виказ, до кого поліцай має запровадити польських рабівників. Насамперед забрали вони в Петра Телепка годовану свиню, вартости до 30.000 польських марок (а старий Петро сидить без чобіт, бо через війну став зовсім бідний). У Явдохи Кузик узяли 75 кільограмів пшениці, а в мене зрабували до 90 кг пшеничної муки питльованої і мила за 1.500 польських марок. Разом скривдили мене на яких 17.000 марок. Хотяй мене в 1919 році знищили до тла, на суму до одного міліона марок, то ще й тепер на моїм і з мого маєтку будують польську державу.

Тогосамого дня, коли в мене видерли муку і мило, то в доньки мого брата, Гілюньки Кузик, котра мала спечений на хрестини хліб, забрали весь той хліб і около 60 кг. муки, з якої мав бути хліб до церкви. За тим своїм гірким добром вона так плакала, що аж умлівала. А дитина, виссавши напоєну жовчию матірну грудь, не видержала такого корму і померла. Отже через таких наших опікунів і через польську конскрипцію ми платимо своїм майном, здоровлем і життєм.

Дорогий і любий Брате Петре! Дуже я тебе прошу, послухай мене і зроби мені ту ласку, а може Ти не схочеш, то дай кому иншому сей лист, аби з него вибрати ту нашу кривду і подати до всяких ґазет, які там читають, аби кождий культурний нарід знав, у яких ми гараздах жиємо під Польщею. Читаємо в історії, що Турки і Татари нападали на наш край що кілька літ; а Поляки роблять се що кілька місяців: усе якась реквізиція на збіже чи худобу, або якась конскрипція кілька разів до року.

Любий Братчику! Ще раз прошу Тебе, зроби так, аби і в чужих мовах було се оголошено, а одну нашу ґазету пришли в листі до мене, щоби я знав, чи Ти так зробив, як я Тебе прошу.

Тут подаемо лист одного із наших жовнірів у Чехії. Він характеристичний через це, що вказує на спробу більшевицької агітації поміж інтернованими і на розчарованне тих, що своїми очима приглядалися до комуністичного „раю". Знаменна також думка козака, який вважае крайне шкідливим висуванне партійних кличів у теперішню пору.

Прага 7/І, 1922.

Любий Брате Товаришу!

Лист з 5. і карточку я сегодня отримав, за котрий Тобі як найсердечнійше дякую. Рівнож за твою доброту і щире товариське серце, що стараєшся мені помочи. Я дуже вдячний за се і будь певний, що тоє позістане у моїй памяти, поки буду жити. Я тут собі помагаю, як можу; кручу світом. Без грейцара я не є, бо ніколи не опускаюсь, але ті котрі тілько тих пару сотиків дістануть, то таки вони бідують.

Ми нун сидимо і знаемо для чого, за що, і для кого, і певні що на наше добро вийде. Ми ідемо завсігди одною дорогою і тримаємося одного проводира від початку. Ті, котрі хотіли бути нашими командантами і думали, що будуть жити, як у Бога в раю, то з ними ніхто не ішов то побачили, що неудасться штука і порозїзджалися на всі сторони світа, а найбільше до Америки. Вони думали, що тому, що суть наші люди робітниками, то вони всіх збольшевичать і будуть у бюра сидіти, бо вони не робітники а урядовці.

То суть ті пани, котрі хотять з робітників жити. Нам непотрібно назви „большевики", але потрібно, щоби кождий з нас знав, що ми є Українці, сини Неньки України і стреміти разом до одної цілі, до господарки на своїй батьківській землі. Як ми будемо тоє мати, то ми вже собі зробимо як буде лучше. На партії ділитися нам не час, бо бачимо, що наробили партії, що ми мусимо поза границі скитатися та на чужині учитися від других народів. У нас еще нічого не було, а вже було партий без міри і бунтували війско і людий. — Одже від нас та вся зараза вже ноутікала поза гори.

Писали нам тут, що гроший зложили і післали нам на поміч тут, до Чех. Правда посилали, але кому. На большевицькі аґітації! Одже аґітатори пожерали а у вас робітників дурили що післали до бриґади для всіх! Длячого не посилаєте так, щоби кождий знав, всьо стрілецтво?! Ми зпевностю булиби всі радо братам за водою відписали з великою подякою, що одержали. А так тілько бачили, як більшевицькі аґітатори їздили автомобілями і мешкали по панських готелях. Їздили по цілій Чехослов. Републиці і стрілецтво юдили, розганяли, відправляли десь до Росії. Вже богато повернуло з поворотом з того більшевицького раю.

Там нічого иньшого не чули, тільки „хахол", „нікакой самостоятельной Украіни нету", „Украіна должна бить при Росії, то ест російская земля" і богато инших річий, так, що надоїло і найдурнійшому. Кому там добре, то тільки комісарам і вищим урядовцям, котрі себе ва для доброї платні називають „настоящими комуністами". Робітникам то еще гірше як за царя! Если котрий щось би сказав проти уряду, що зле, що так треба робити або так, то зараз кажуть, що він контрреволюціонер і до тюрми або під стінку і кулька в лоб. Отце рай та свобода!

..Прошу тебе брате товаришу, скажи другим, щоби були тільки щирими Українцями а в жадні партії не входили. Тоді зможемо все зробити. Таж я також робітник, але бачу ту злу дорогу і нею не піду, не задля чужої намови, але задля свого власного переконання. На Україні діялося так, що той жив добре, хто був грабіжником-комісарем, а хто хотів для народу працювати, то плакатися хоче, щося з ним вироблює. Більшевики не лучші від ляхів, бо то суть Мадяри, Хінці, Турки і не мають серця для нашого народу ніколи, бо вони чужі. Тому такі мордерства і злочини. Нарід бунтуєся і повстає против них і гине в боях, а зайдам віддатися не хоче. Жиди тепер віддячуються еще за царські часи. Не мали тоді свободи, а тепер все мають і мстяться на народі зі своїм Леніном на чолі, і з Троцьким і третим румунським жидом Раковським, „володарем" України! Чиж не ганьба, не сором для нас щоби зайди ляхи і жиди панували на наших землях? Наші покоління нас би прокляли, що ми мали нагоду в свої руки взяти володінне, а ми чужинцям віддали! — Від нас, з Перемишля також єсть оден охлапник, котрий дістає з Америки гроші, кріваво запрацьовані, від нашого робітництва що збільшевичилося. Дають, а самі не знають для кого то іде. Я його добре знаю і його родину. Він син одного залізничого підурядника. Тисячі долярів дістає, бо він є „добрим комуністом". У панськім готелю мешкає, автами їздить, жие як польський шляхтич за границею. Аґітатором він би хотів бути до смерти. А що нарід в блуд впроваджає то його серце не болить. Аби йому добре було! Таких комуністів є у нас до чорта!

Той більшевизм нас закопав і дальше нас закопати хоче. Але то ся їм не вдасть. Ми Українці, ті, котрі тут еще позістали, хотяй і платні недають видержимо аж до кінця. Як давали гроші, то було нас усякого гатунку досить. Тепер то половина пішла з вітром, але около пятнайцять тисяч війска остало — саме чільне зерно. Не всі разом єсьмо, розсіяні всюди по Чехах але тримаємося по ріжних військових і цивільних роботах і ждемо кінця.

Прикарпатська Україна, що єсть тепер під Чехами, вислала делеґатів до Парижа, щоби „Прикарпатська Русь" була прилучена до Галичини. Що вийде із усіх наших надій, це покаже будуччина, але це певне, що ми не подамося.

Сердечно здоровлю і цілую.
Твій Тов. Василь Бурак.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ